

Piyasalaşan Akademinin Tarihi

Piyasa Üniversitesine Doğru / Akademik Bilim Bir Ekonomik Motor Haline Nasıl Geldi

Elizabeth Popp Berman Trc. İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2016 / Trc. Arzu Tüfekçi

177 sh. ISBN 978-605-65119-8-1

Feyza Sarı¹

Elizabeth Popp Berman'ın Yüksek lisans çalışması olan bu kitap akademik bilimin piyasalaşmasının tarihine dair geniş çaplı bir çalışma. 2012 yılında Princeton Üniversitesi tarafından basılan kitap 2016 yılında İstanbul Ticaret Üniversitesi tarafından Arzu Tüfekçi çevirisiyle Türkçeye kazandırılmış. Yazara veya tercümana dair bir özgeçmişin bulunmaması. Kitapta sekiz bölüm ile bilimin piyasalaşması, ABD'li bilim adamlarının piyasaya girişi, üniversitelerin ve çeşitli bilim insanlarının bu duruma karşı tepkileri ve hükümetlerin bu duruma ne kadar teşvik olduğu ile akademik bilimin piyasaya etkileri incelenmektedir. 272 sayfa olan kitabın yaklaşık 90 sayfalık bir kaynakça bölümü de bulunmaktadır. Yazar *Ekonomik Sosyoloji Kılavuzu* adlı kitabı inceledikten sonra bu alanda yüksek öğrenime yönelmiş tek kişi olduğunu iddia ediyor. Kitap ABD özelinde yazılmıştır, Türkiye'de ise özel üniversitelerin ekonomik zorlukları ya da destekleyenlerin mali yapısı ile ilgili tartışmalara yeni ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki tartışmalar daha çok akademik faaliyetlerin kalitesi ile ilgilidir.

Üniversiteler ve Ekonomik Dünya

Eskiden Üniversiteler bilinçli olarak kendilerini ekonomik dünyadan uzak tutarlardı. Peki Üniversiteler, kendilerini ekonomik dünyaya nasıl ve neden entegre etmeye başladılar? Kitap bu soruları cevaplamaya çalıştığını iddia ediyor. Yazara göre Üniversitelerin neden piyasaya daha fazla müdahil hale geldiği hakkındaki sağduyu, iki faktörü vurguluyor. İlk olarak, bu hareket üniversitelerin süregelen yeni kaynaklar arayışının öngörülebilir bir

¹ feyzahidayets@gmail.com

(Bu yazı Young Academia, Server Genç Hanımlar Derneği ve İdeal Bilge Gençlik Spor ve İzcilik Kulübü Derneği iş birliğinde Prof. Dr. Hür Mahmut Yücer yönetiminde "Modern Dünya ve Yeni Riskler Yazarlık Atölyesi" kapsamında üretilmiştir.)

sonucu olarak görülüyor. Hükümetin akademik bilimi fonlamasındaki yirmi yıllık hızlı artıştan sonra, 1960'ların sonunda bütçeler artışı engellendi ve 1970'lerin büyük kısmında durgunlaştı. Böyle bir durumda sürekli gelişmeye alışmış üniversiteler bir ek kaynak elde etme yöntemi olarak piyasaya başvurdular. İkinci argüman, üniversiteleri piyasaya çekmede endüstrinin rolüne odaklanıyor. 1970'ler boyunca para sıkıntısı çeken birçok firma araştırma yapmayı durdurdu. Endüstrinin, artık şirket içinde yürütülmeyen temel bilim araştırmasının yerini alması için üniversitelere başvurduğu varsayılıyor. Yazar akademik bilimin piyasaya yönelmesinin esas nedeninin, yeni kaynaklar arayışı ya da endüstrinin değişen ihtiyaçları olmadığını öne sürüyor. Bunun yerine üniversitelerin davranışlarının değişme nedeni olarak iki esas iddia öne sürüyor. İlk iddia, araştırmalarından para kazanmaya çalışmaya mecbur kaldıkları için kaynakları azaltarak olmasa da üniversitelerin akademik bilimi ekonomik açıdan değerli bir ürün olarak ele almalarını teşvik eden şeyin hükümet olduğudur. İkinci iddia ise, ilk önce politika alanını ve nihayet üniversitelerin kendi misyonlarına, ilişkin anlayışlarını dönüştüren yeni bir fikrin (bilimsel ve teknolojik inovasyonun ekonomik büyümenin motorları olarak hizmet gördüğü fikrinin) yayılmasının, bu sürecin can alıcı noktası olduğudur.

Hükümetin araştırma kaynaklarını kesmesi

Yazara göre, yaygın bir varsayım, akademik bilimin ticarileşmesinin hükümetin bütçe kesintilerinin doğrudan sonucu olduğuydu. Akademik Ar-Ge'ye federal fonlamanın 1968'de doruğa ulaşmasından ve müteakip birkaç yılda toparlanmayı başaramamasından sonra, hızlı büyümeye alışkın üniversiteler desteği başka yerde aramaya başladılar. Yeni bir fonlama kaynağı olarak endüstriye yöneldiler, araştırmalarını patentlenme ve lisanslanma gibi faaliyetlerle para kazanmaya çalışmaya başladılar. Yazara göre; hakikatin özü burada, hükümet kesintilerinin akademik bilim için sancılı olduğu ve üniversiteleri rahatlık alanlarının dışındaki faaliyetlere açık hale getirdiğiydi. Fakat üniversiteler, endüstri veya patentlenme değil de federal desteğin durgunlaşması nedeniyle piyasaya başvursalardı, özellikle hükümet kesintilerinden etkilenen üniversiteler ya da kurumun dirliğinden endişelenen üst düzey yöneticiler tarafından bu tür faaliyetlerin başlatıldığını görmeyi umacaktık. Ancak yazara göre gerçekleşen şey bu değildi. Üniversite liderleri, üniversite içinde başka yerde başarılı veya karlı olduğu kanıtlandıktan sonra ya da politik çekiciliği aşikâr hale geldikten sonra benimseme eğiliminde olarak nispeten piyasa mantığına geç

kalanlardı. Ayrıca, 1970'lerin sonunda yükselmeye başlayan piyasa-yönelimli uygulamalar, federal kesintilerden etkilenen akademik bölümlerde ortaya çıkmadığı iddia ediliyor. Federal kemer sıkma döneminin bittiği 1977'de akademik bilime ilişkin kapsamlı araştırma yaptıklarında, fonlama kesintilerinin fizik, kimya, matematik ve bazı mühendislik alanlarına önemli bir etkisi olduğunu keşfettiler. Fakat yazara göre piyasa-mantığı faaliyetlerinin başlatıldığı alanlar bu kemer sıkma alanları değildi. Biyoteknoloji girişimciliğinin gerçekleştiği hayat bilimleri kesintileri değil bir "çarpıcı büyüme" dönemini açığa çıkarıyordu ve özellikle rDNA² araştırmasına federal fonlama katlanarak artıyordu. Yazara göre; daha sıkı bütçe, bu dönemde üniversiteleri alışılmamış inovasyonlara açık hale getirebilse de bu piyasa-mantığı uygulamaları diğer fon sağlama kaynakları kurduğu için başlanmamıştı. Piyasalaşan üniversiteye başka bir neden de 1970'ler boyunca Ar-Ge'ye dahili harcamaları azaltan firmalar, pahalı şirket laboratuvarlarının yerine hükümet destekli akademik bilimi koyabileceklerini düşündüler ve dolayısıyla üniversitelerle iş birliği aramaya başladılar.

Bilim pazarı

Yazara göre; Üniversiteler ürettikleri bilimlerin ekonomik değerini gerçekleştirmeye uzun süredir ilgi duymaktaydılar. Elli yıl önce üniversiteler araştırma parkları kurarak kazanç elde etmeye çalışıyorlardı. Doksan yıl önce de üniversiteler akademik bilime yatırım yapmaya degeceğine, endüstriyi ikna etmeye çalışıyorlardı. Ancak, tarihsel olarak, bu girişimler sınırlı başarıya sahipti. Akademik çevre ile endüstri arasındaki kültür farkı her zaman üstesinden gelinmesi gereken bir sorun olsa da daha büyük problem, akademik bilimin pratik yararlarının çok fazla ön görülemez olmasıydı. Geri ödeme dönemi o kadar çok uzundu ki endüstrinin bir finansal geri dönüşüm sağlama umutlarıyla akademik bilimi satın alması mantıklı değildi. Hükümet kararlarının akademik bilim piyasasını büyük ölçüde değiştirmesinin üzerinden birkaç on yıl geçtikten sonra üniversiteler ve endüstri arasında daha fazla alışveriş olmuştur.

Sonuç

² Rekombinant DNA teknolojisi; doğada kendiliğinden oluşması mümkün olmayan, çoğunlukla farklı biyolojik türlerden elde edilen DNA moleküllerinin, genetik mühendislik teknolojisiyle kesilmesine ve elde edilen farklı DNA parçalarının birleştirilmesi işlemlerini kapsayan bir teknolojidir.

Kitabın ismi ve konunun mahiyeti, okumaya başlamadan önce beni heyecanlandırırsa da içerik bakımından beklentimin altında kaldığını belirtmeliyim. Yine kitabın konusu ve kaynaklar araştırma bakımından zengin olsa da bunları aktarırken dilin yetersiz kaldığını düşünüyorum. Berman araştırmacı bir yaklaşımla ele aldığı bu eseri, daha çok çelişkili ve sonuçsuz buldum. Kitap bittiğinde elimizde kesin bir görüş veya bakış açısı kalmamıştı. Yazıda kronolojik bir sıralama gözetilse de sürekli tekrara düşmesi hem yorucu hem de kafa karıştırıcı bir okumaya sürüklüyor. Çeviride de hatalar oldukça dikkat çekici. Devrik cümleler ve çeviri hataları okunanı anlamayı güçleştiriyor ve okuru cümleyi düzeltme çabasına sokuyor. Ek olarak kitabın kendini tekrara düşmesi üzerinde çalışmayı güçleştirdiği gibi genel konudan uzaklaştırıp yorucu bir okuma deneyimi oluşturuyor. Alanında yazılmış tek kitap olması eserin mahiyetini artırmakta alan ile ilgili araştırmacılara bir fikir vermektedir.